

BALTIC RESEARCH INSTITUTE OF TRANSFORMATION
ECONOMIC AREA PROBLEMS

Proceedings of scientific and pedagogical internship

**INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES:
EUROPEAN EXPERIENCE AND ITS APPLICATION
IN TRAINING IN ECONOMICS
AND MANAGEMENT**

February 13 – March 26, 2023

Part II

Riga, Latvia
2023

UDK 33(4)(08)
In570

Internship organizing committee:

Meelis Kitsing, Professor, Dr. of Economics, Internship Program Manager, Centre for Free Economic Thought, Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems (Latvia).

Oleh Holovko, PhD, Head of the Black Sea Scientific Research Institute of Economics and Innovation (Ukraine).

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Innovative educational technologies: European experience and its application in training in economics and management : Proceedings of scientific and pedagogical internship (February 13 – March 26, 2023, Riga, Latvia). Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2023. 460 p.

ISBN 978-9934-26-295-1

Contents

Galyna Myskiv WARTIME MARKETING: UKRAINE	221
Halyna Mykhaylyak PECULIARITIES OF THE MODERN LABOR MARKET IN UKRAINE	224
Elvira Moldovan INNOVATIVE MANAGEMENT MODEL OF THE SYSTEM FOR PREVENTING AND COMBATING ILLEGAL TRANSPORTATION OF GOODS ACROSS THE CUSTOMS BORDER OF UKRAINE	227
Liana Moskalyk DIGITALIZATION OF THE WORLD ECONOMY: A STUDY OF THE ASYMMETRY OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF COUNTRIES AND INDUSTRIES	231
Mykola Muzychenko THE GAS MARKET OF POLAND: HISTORY OF DEVELOPMENT, CURRENT REALITIES AND ITS PLACE IN THE EUROPEAN ENERGY MARKET	235
Iryna Muntian STORYTELLING AS AN EFFECTIVE TOOL IN MARKETING COMMUNICATIONS	238
Tetiana Nagachevska FORMATION OF PRACTICAL COMPETENCIES IN THE TRAINING OF SPECIALISTS IN INTERNATIONAL ECONOMICS	241
Iryna Nadtochii PROJECT-BASED BUSINESS-ORIENTED APPROACH TO REGIONAL DEVELOPMENT MANAGEMENT	244
Neonila Nasad MAKING MANAGEMENT DECISIONS UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY AND RISK	247
Tetiana Obelets INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES: EUROPEAN EXPERIENCE AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE	249
Anna Olenenko CEMETERIES AS A TOURISM RESOURCE	252

Igor Pandyak STRUCTURAL AND FUNCTIONAL ORGANIZATION OF INTERNATIONAL HOTEL CHAINS	256
Oksana Penkova USE OF PROBLEM-BASED TEACHING METHODS FOR STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF DUAL EDUCATION.....	259
Yuliia Perekuda THE IMPACT OF UNCERTAINTY ON THE EFFICIENCY OF LIVESTOCK ENTERPRISES	262
Tetiana Pinchuk AUDITOR'S CONFIRMATION OF FINANCIAL STATEMENTS DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW	265
Nataliia Pitel, Ilona Androshchuk PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN HIGHER EDUCATION: A PRACTICAL DISCOURSE	268
Halyna Pohrishchuk DEVELOPMENT OF FINANCIAL LITERACY IN THE PRE-PANDEMIC AND POST-PANDEMIC PERIODS.....	271
Svitlana Polkovnychenko USE OF SCIENTIFIC RESEARCH METHODS WHEN WRITING A QUALIFICATION WORK ON MARKETING.....	274
Tetiana Polozova, Nina Dovgopol MONITORING THE COMPETITIVE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE IN THE CONTEXT OF ENSURING ECONOMIC SECURITY.....	277
Olena Popko STRATEGIC IMPERATIVES FOR THE DEVELOPMENT OF EXPORTS OF THE FOOD AND PROCESSING INDUSTRY OF UKRAINE	281
Liubov Popova CURRENT DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET IN UKRAINE.....	286
Hanna Popovychenko LAND MANAGEMENT	289
Emiliia Prushkivska THE AUTOMOBILE INDUSTRY IN THE STRUCTURE OF THE MODERN WORLD ECONOMY	292

Tetiana Rozit STRESS AS AN INTEGRAL PART OF AN ACCOUNTANT’S WORK.....	295
Uliana Rosola THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY.....	297
Tetyana Ruda THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF SPECIALISTS IN ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND STOCK EXCHANGE.....	299
Alla Rusnak MAIN MODELS OF NATIONAL INNOVATION SYSTEMS OF THE WORLD COUNTRIES.....	302
Mykhailo Rutynskyi THE DEVELOPMENT TREND OF FINE DINING RESTAURANTS IN UKRAINE.....	305
Tetiana Riabovolyk THE VALUE OF MANAGERS IN THE COUNTRY’S IT INDUSTRY	307
Oksana Savastieieva SOME ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL PROGRAMS OF INTERNATIONAL COOPERATION	311
Mykhailo Sahaidak MANAGEMENT OF ADAPTATION AND ADAPTABILITY OF A BUSINESS ORGANIZATION IN A TURBULENT ENVIRONMENT	314
Valentyna Samoday FORMATION OF INNOVATIVE ORGANIZATIONAL CULTURE	317
Mariia Sandul MODERN CHALLENGES IN GLOBAL SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND TOOLS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF TRAINING IN THIS AREA	319
Liudmyla Sachynska USE OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN EDUCATION	322
Iryna Sievidova MANAGEMENT OF WAGE FUND OF CIVIL SERVANTS: INTERNATIONAL STANDARDS AND FOREIGN EXPERIENCE.....	324

Ivanna Sydorчук KEY ASPECTS OF ENSURING THE FINANCIAL AND ECONOMIC PERFORMANCE OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	327
Larysa Sidelnykova UKRAINIAN AND EUROPEAN REALITIES OF THE INDIRECT TAXATION SYSTEM.....	329
Kristina Sirenko IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TEACHING OF SOCIO-ECONOMIC DISCIPLINES AS A RESPONSE TO THE CHALLENGES OF TODAY’S TURBULENCE.....	333
Iryna Sitak FEATURES OF MANAGEMENT OF EXPORT-IMPORT OPERATIONS OF ENTERPRISES IN UKRAINE	336
Hanna Skyba ACCOUNTING METHOD IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH.....	340
Yaroslava Slyvka PROBLEMS OF ACCOUNTING FOR LIABILITIES AND WAYS TO SOLVE THEM.....	343
Tetiana Sliunina PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF AUDIT SERVICES IN UKRAINE	346
Olha Smahlo CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS	350
Olga Sokolova METHODOLOGY OF STATE REGULATION OF STRUCTURAL CHANGES IN THE NATIONAL ECONOMY	352
Kateryna Sochka TAX INCENTIVES IN TIMES OF CRISIS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF DOMESTIC AND FOREIGN PRACTICE.....	356
Olena Stelmashenko SOCIAL NETWORKS AS A MODERN TOOL IN THE MARKETING COMPLEX.....	358

Oksana Storozhuk, Oleksii Zaiarniuk TOPICAL ISSUES OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	362
Halyna Skhidnytska WAYS OF OPTIMIZING THE FORMATION OF THE SOURCES OF FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISES IN TODAY'S CONDITIONS	366
Liudmyla Tarasovych MARKETING OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: CHALLENGES IN THE CONTEXT OF INTEGRATION IN THE EUROPEAN EDUCATION AREA	369
Roman Tolpezhnikov, Tetiana Tolpezhnikova MODERN TRANSFORMATIONS OF PROACTIVE FINANCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ORGANIZATION.....	372
Anna Tolstova STRATEGIC DIRECTIONS OF THE COUNTRY'S ECONOMIC RECONSTRUCTION IN THE POSTWAR PERIOD	376
Nataliia Tiahunova, Zlata Tiahunova FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE EDUCATIONAL TRAJECTORY OF STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES	379
Maiia Fedyshyn PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES	382
Yuliia Fisun HOLISTIC MARKETING AS THE MAIN COMPONENT OF THE DEVELOPMENT OF MODERN ENTERPRISES.....	384
Oleksandr Fradynskyi THE CONVENTION ON A COMMON TRANSIT PROCEDURE AS A BASIS FOR «CUSTOMS VISA-FREE REGIME» FOR UKRAINE	387
Alona Khmeliuk TRAINING OF SPECIALISTS IN THE MAJOR 071 «ACCOUNTING AND TAXATION»: REGULATORY FRAMEWORK AND CURRENT ISSUES.....	389

Anatolii Kholodenko BUSINESS GAME «PRODUCTION AND TRANSPORTATION SYSTEM».....	392
Zhanna Chernousova ON THE PROBLEMS OF MODELING AND MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC OBJECTS UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY	395
Iryna Chibisova MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES AT THE ENTERPRISE	398
Svitlana Chorna FINANCIAL SECURITY OF THE STATE: ASSESS AND IMPACT ON SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT	401
Lesia Chubuk, Olena Nesterenko METHODOLOGICAL FEATURES OF ORGANIZING E-LEARNING COURSES USING GOOGLE CLASSROOM	404
Marharyta Chuprina, Olena Savytska, Svitlana Perminova DEVELOPMENT OF DIGITALIZATION OF EDUCATION IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATION AND MANAGEMENT OF ECONOMIC PROCESSES IN UKRAINE	408
Volodymyr Shaleny SOFT SKILLS – AN IMPORTANT COMPONENT OF PROFESSIONALISM OF GRADUATES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE.....	412
Anna Shevchenko THE IMPACT OF DIGITAL MARKETING TECHNOLOGIES ON CONSUMER BEHAVIOR AND DEMAND MANAGEMENT.....	415
Inna Shevchenko MAIN ELEMENTS OF SMM STRATEGY	419
Inna Shevchenko THE CONCEPT OF ONLINE DISTANCE LEARNING «ANYWHERE AND ANYTIME» AND THE PECULIARITIES OF ITS IMPLEMENTATION IN THE TRAINING OF BACHELORS AND MASTERS IN ECONOMIC	421
Maryna Shevchun PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF SMART EDUCATION IN UKRAINE	423

Maryna Shmahelska PECULIARITIES OF THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON INTERNATIONAL MANAGEMENT.....	425
Liudmyla Shtefan FOREIGN EXPERIENCE OF MONETARY POLICY DURING THE WAR.....	427
Natalia Shuprudko IMPACT OF ECONOMIC SECURITY ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE STATE.....	430
Maryna Yaremova BIOECONOMIC SCIENCE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	433
Oleksii Yarmoliuk APPROACHES TO MARKETING MANAGEMENT OF INTERNET PROJECTS	435
Yuliia Yarova PUBLIC ADMINISTRATION IN THE ECONOMIC SPHERE	438

Tetiana Polozova

*Doctor of Economic Sciences, Full Professor,
Head of the Department of Economic Cybernetics
and Economic Security Management
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Nina Dovgopol

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Полозова Т.В.

*д.е.н., професор,
завідувач кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою
Харківського національного університету радіоелектроніки*

Довгопол Н.В.

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою
Харківського національного університету радіоелектроніки*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-92>

MONITORING THE COMPETITIVE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE IN THE CONTEXT OF ENSURING ECONOMIC SECURITY

МОНІТОРИНГ КОНКУРЕНТНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується негативним впливом факторів, серед яких найбільш вагомими є військові дії на території країни, наслідки світової фінансової кризи та пандемії COVID-19, підвищення інтенсивності конкурентної взаємодії між підприємствами на ринку, зниження рівня їх економічної безпеки. За таких умов моніторинг поведінки підприємств на ринку як економічних агентів потребує розробки та використання науково обґрунтованих підходів, що обумовлює актуальність даного дослідження.

Теоретико-методологічні аспекти економічної поведінки підприємств досліджувалися Н.П. Карачиною [1]. Теоретико-методичні підходи до розвитку конкурентоспроможності підприємства на основі стимулювання їх інноваційно-інвестиційної активності розглянуто у роботі Д.М. Стеченко [2]. Конкурентну активність як складову конкурентної політики підприємства досліджено у роботі Г.А. Федірко та С.К. Овчарової [3]. Проте результати наукового пошуку свідчать про те, що у сучасній науковій літературі немає єдиного підходу до моніторингу конкурентної активності підприємства на ринку, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень в межах даної проблематики.

Метою дослідження є розробка методичного підходу до моніторингу конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки.

Результати попередніх досліджень дозволили визначити, що одним із поведінкових аспектів економічних агентів на ринку є їх активність у конкурентному середовищі [4].

На думку Д.О. Мардар економічна активність підприємства представляє собою «стан діяльності підприємства, при якому забезпечуються стійкі економічно обумовлені темпи його розвитку і відтворення» [5, с. 254].

Науковці Г.А. Федірко та С.К. Овчарова пропонують під конкурентною активністю підприємства розуміти «макро- та мікроекономічні параметри діяльності підприємства з урахуванням фактору часу, тобто цей показник відображає не ситуаційні, а довготривалі стосунки й тому належить до стратегічних характеристик» [3]. При цьому автори наголошують, що конкурентна активність «проявляється безпосередньо через зміну її рівня (інтенсивності) в часі, є наслідком дії сукупності суб'єктивно-об'єктивних чинників та оцінюється з позиції внутрішньо-зовнішнього середовища підприємства на ринку» [3].

Не можна погодитися з формулюванням, що конкурентна активність підприємства – це параметри діяльності підприємства, проте підтримуємо думку, що конкурентна активність проявляється через зміну її рівня у часі. Тому на основі проведеного аналізу у даному дослідженні пропонується під конкурентною активністю підприємства розуміти його економічну активність у конкурентному просторі під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

У межах запропонованого підходу моніторинг конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки передбачає реалізацію таких етапів: формування інформаційно-аналітичної бази для проведення моніторингу; формування системи часткових та інтегральних показників; розрахунок значень часткових (ЧП) та інтегральних (ІП) показників; визначення конкурентного рейтингу підприємства за кожним частковим показником (КР_{чп}); визначення загального конкурентного рейтингу підприємства (ЗКР); визначення рівня конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки (РКА); висновки за результатами моніторингу.

Систему інтегральних і часткових показників, що впливають на рівень конкурентної активності підприємства, наведено в таблиці 1. Наведений перелік не є вичерпним і може бути доповнений в залежності від мети проведення моніторингу.

Конкурентний рейтинг підприємства за кожним частковим показником (КР_{чп}) розраховується як сума місць, що зайняло підприємство окремо за кожним частковим показником [6, с. 62]:

$$КР_{чп} = \sum_{j=1}^m M_j, \quad (1)$$

де M_j – місце, зайняте підприємством при оцінці за j -м частковим показником, що увійшов до конкретного інтегрального показника.

Загальний конкурентний рейтинг підприємства за інтегральним показником (ЗКР) визначається за формулою:

$$ЗКР = \sum_{i=1}^n КР_{чп_i}. \quad (2)$$

Рівень конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки (РКА) характеризує поведінку підприємства у конкурентному просторі з урахуванням впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища та кількісно вимірюється зміною загального конкурентного рейтингу підприємства (ЗКР) у динаміці:

$$РКА = \frac{ЗКР_{(t-1)}}{ЗКР_{(t)}}, \quad (3)$$

де $ZKP_{(t-1)}$, $ZKP_{(t)}$ – загальний конкурентний рейтинг підприємства у попередньому та поточному періодах відповідно.

Таблиця 1

Система показників для моніторингу конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки

Інтегральний показник (ІП)	Частковий показник (ЧП)
1. Наявність і використання інноваційно-інвестиційних ресурсів підприємства (ІП ₁)	1.1 Коефіцієнт нематеріальних активів
	1.2 Частка довгострокових фінансових інвестицій у загальній вартості капіталу
	1.3 Фондовіддача нематеріальних активів
	1.4 Частка нематеріальних активів і довгострокових фінансових інвестицій у загальній вартості сукупних активів
2. Ефективність використання ресурсів підприємства (ІП ₂)	2.1 Фондовіддача основних засобів
	2.2 Фондоозброєність праці
	2.3 Коефіцієнт оборотності оборотних засобів
	2.4 Тривалість одного обороту оборотних засобів
	2.5 Продуктивність праці
3. Рентабельність активів і капіталу підприємства (ІП ₃)	3.1 Рентабельність акціонерного капіталу
	3.2 Рентабельність використаного капіталу
	3.3 Рентабельність активів
	3.4 Маржа прибутку
	3.5 Маржа валова
4. Фінансовий стан підприємства (ІП ₄)	4.1 Коефіцієнт покриття
	4.2 Коефіцієнт ліквідності
	4.3 Ліквідність акціонерного капіталу
	4.4 Коефіцієнт платоспроможності
	4.5 Коефіцієнт структури капіталу
5. Ринкові позиції підприємства (ІП ₅)	5.1 Частка обсягу реалізації продукції і-го підприємства в сукупному обсязі реалізації продукції підприємств у вибраному сегменті
	5.2 Рентабельність продажів
	5.3 Рентабельність виробництва
	5.4 Рентабельність продукції
	5.5 Прибуток на одного працівника

Джерело: розроблено авторами

Значення даного показника більше за «1» свідчить про підвищення рівня конкурентної активності підприємства та його економічної безпеки; менше за «1» – про зниження рівня його конкурентної активності та економічної безпеки; якщо дорівнює «1» – про збереження рівня конкурентної активності та економічної безпеки. За результатами моніторингу можна зробити відповідні висновки: збільшення даного показника у динаміці характеризує підвищення рівня конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки. Серед підприємств-конкурентів найбільш активним буде підприємство з максимальним значенням показника РКА.

Запропонований підхід дозволяє здійснити моніторинг конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки. Суттєвою перевагою запропонованого підходу є те, що інформаційним забезпеченням розрахунку часткових показників є дані фінансової звітності підприємства (форма № 1 «Баланс», форма № 2 «Звіт про фінансові результати»). Даний підхід призначений для використання на промислових підприємствах (у формі акціонерних товариств) певної галузі.

Література:

1. Карачина Н.П. Економічна поведінка машинобудівних підприємств: теорія, методологія, практика управління: монографія. Вінниця : Книга-Вега, 2010. 416 с.
2. Стеченко Д.М. Стимулювання інноваційно-інвестиційної активності розвитку конкурентоспроможності підприємств. *Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць*. 2012. Вип. 25. С. 114-120.
3. Федірко Г.А., Овчарова С.К. Конкурентна активність як складова конкурентної політики підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. I Міжнародної наук.-практ. конф.*, 23 квіт. 2020 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2020. С. 80-81.
4. Полозова Т.В. Методичний підхід до оцінки економічної активності підприємств у конкурентному середовищі. *Економіка і право*. 2019. № 1 (52). С. 68-73.
5. Мардар Д.О. Важливість підвищення економічної активності підприємства. *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених*, 11-12 квітня 2014 р. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 253-255.
6. Лисенко Н.О., Білошкурська Н.В. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки агропромислових підприємств : монографія. Умань : ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. 257 с.

Izdevniecība “Baltija Publishing”
Valdeķu iela 62 – 156, Rīga, LV-1058

Iespests tipogrāfijā SIA “Izdevniecība “Baltija Publishing”
Parakstīts iespiešanai: 2023. gada 31. marts
Tirāža 200 eks.